

ASSOCIACIÓ CULTURAL
CENTELLES I RIUSECH

PROPOSTA PER A NOMS DE CARRERS A OLIVA

Davant la poca presència femenina al llistat de carrers d'Oliva, i atenent al suggeriment d'un grup de socis de la nostra associació, fem aquesta proposta sobre un grapat de personatges, majoritàriament dones, que pensem mereixen figurar en la toponímia urbana de la nostra ciutat. A l'hora de la selecció, hem tingut en compte tant la vinculació local com l'adscripció a l'àmbit valencià, incloent-hi també el vessant internacional i la lluita a favor dels drets de les dones.

Els noms proposats són:

- Maria Beneyto i Cuñat.
- Christine de Pisan.
- Carmelina Sánchez-Cutillas i Martínez del Romero.
- Carmen Valero i Gimeno.
- Nini Haslund Gleditsh.

A més a més, hem inclòs dues persones més, així com el nom d'uns fets de transcendental importància en la història del nostre País. Aquests són:

- Serafí de Centelles-Riusech i Ximénez d'Urrea.
- Alfons Verdeguer i González.
- La Germania / Les Germanies.

MARIA BENEYTO I CUÑAT

Maria Beneyto i Cunyat (València 1925-València 2011) era filla de Vicente Beneyto Boronat, natural d'Oliva, i de Salvadora Cuñat Ferrandis, natural de València.* Quan tenia tres anys va marxar a Madrid amb la seua família i va tornar a València el 1937, on va sofrir la repressió franquista. La seua formació a cavall de dues cultures explica el seu bilingüisme

literari. En la dècada de 1950 va començar a treballar com a escriptora en conèixer a Alejandro Gaos, Pasqual Pla i Beltran i Ricardo Orozco, editor d'*El Sobre Literario*, publicació on s'estrenà com a poeta. També, per aquest temps, va entrar en contacte amb altres personatges del valencianisme literari, com Carles Salvador, Francesc Almela, Xavier Casp o Joan Fuster. És autora de diverses obres de poesia i narrativa. Tot seguit adjuntem la síntesi que sobre la seua figura recull l'enciclopèdia catalana:

Es donà a conèixer el 1952 amb els reculls de poemes *Altra veu* i *Eva en el tiempo*, de poesia lírica amb reminiscències simbolistes, afermada en la seva obra posterior: *Criatura múltiple* (1954, guardonada amb el premi València de Poesia 1953), *Aquí* (1956), *Tierra viva* (1956), *Ratlles a l'aire* (1956, premi Ciutat de Barcelona). Aquest mateix any la seva *Antología general* rebé el premi Internacional Calvina Testazaroli.

A mitjan d'aquesta mateixa dècada inicià una etapa dedicada sobretot a la narrativa, i publicà les novel·les *La invasión* (premi Ateneu de novel·la curta 1955, inèdita), *El río viene crecido* (1959, premi València 1960), *La dona forta* (1967, premi Joan Senent 1965), i *Antigua patria* (1968, premi Ciudad de Murcia 1969), i els reculls de contes *La gent que viu al món* (1966) i *De la inconforme resignación y otras historias* (1999).

Retornà a la poesia amb *Vidre ferit de sang* (1977, premi Ausiàs March 1976), *Días para soñar que he vivido* (1996), *Elegies de pedra trencadissa* (1997, premi de la Crítica de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana 1998), *El mar, desde la playa* (2000), *Quasi un poc de res* (2001), i *Bressoleig a l'insomni de la ira* (2003, guardonat amb el premi de la Crítica de l'Asociación de Críticos de España 2004).

Rebé, també, els premis de les Lletres de la Generalitat Valenciana (1992), el premi de les Corts Valencianes a la Dona Treballadora (2009) i el premi Lluís Guarner de la Generalitat Valenciana (2009) a la trajectòria literària.

*Gràcies a l'avis de la família Beneyto d'Oliva, Vicent i Helena Malonda han pogut estudiar i confirmar als arxius locals que el pare i els avis paterns de Maria Beneyto eren d'Oliva.

WEBGRAFIA

<https://memoriavalencianista.cat/biografies/beneyto-cunat-maria>

<https://www.escriptors.cat/autors/beneytom/biografia>

<https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0009117.xml>

CHRISTINE DE PISAN

Christine de Pisan (1365-1430), filla d'un metge (Tommaso di Benvenuto da Pizzano) va nàixer prop de Bologna i va marxar a la cort de Carles V de França amb son pare. Allí es va formar, estimulada pel seu progenitor i per l'espòs, el notari Ètienne du Castel. Va seguir la seua carrera intel·lectual en enviudar quan comptava vint-i-cinc anys, mantenint la seua família amb els guanys de la seua obra literària. El seu llibre principal, *La ciutat de les dames*, la consagra com una pionera del feminisme, atés que és la primera autora que intervé literàriament en l'anomenada «Querella de les dones», on predominava fins aquell moment el punt de mira masculista que considerava la dona com a un ésser inferior. A *La ciutat de les dames* el relat segueix el següent esquema: davant la profunda tristesa causada per la misogínia regnant, Christine és visitada per tres dames etèries: Raó, Rectitud i Justícia, que la guien cap a la missió transcendental de construir una ciutat on les dones estiguen protegides del passat, el present i el futur. L'obra és un al·legat en defensa de la vàlua femenina convertint-se en la «resposta orgullosa d'una dona al missatge negatiu de la literatura mundial».

BIBLIOGRAFIA

- KING, Margaret L. (1993): *Mujeres renacentistas. La búsqueda de un espacio*, Madrid: Alianza Editorial.
- VARGAS MARTÍNEZ, Ana (2018): *La Querella de las Mujeres. Tratados hispánicos en defensa de las mujeres (siglo XV)*, Madrid: Editorial Fundamentos.
- PIZAN, Cristina de (2022): *La ciutat de les dames*, Barcelona: Cal Carré.

CARMELINA SÁNCHEZ-CUTILLAS I MARTÍNEZ DEL ROMERO

Carmelina Sánchez-Cutillas (Madrid 1921-València 2009) va ser una escriptora valenciana vinculada a Altea. Adjuntem un extracte a partir del resum biogràfic publicat per Pilar Navarro i Borràs:

Nascuda a Madrid, després d'una curta etapa a Barcelona, la seua família es traslladà a València. Passà la seua infantesa entre València i Altea, on visqué sota la influència del seu avi, l'historiador altea Francesc Martínez i Martínez, circumstància que influiria en la seua posterior activitat intel·lectual. Havent cursat Filosofia i Lletres a la Universitat de València va entrar a col·laborar al diari *Levante*, on publicà els seus primers escrits, esdevenint col·laboradora habitual de les planes culturals, amb estudis de caire acadèmic sobre la

història i la literatura medieval valencianes com: *Don Jaime el Conquistador en Alicante* (1957), *Lletres closes de Pere el Cerimoniós endreçades al Consell de València* (1967) o *Jaume Gassull, poeta satíric valencià del s. XV* (1971).

Com a escriptora de creació, només publicà obra en català, principalment poesia, conformant la generació poètica dels 1950, junt amb Joan Valls i Jordà, Vicent Andrés i Estellés o Maria Beneyto i Cuñat, entre altres. Des dels primers poemes d'*Un món rebel* trobem una veu que connecta amb les aspiracions de llibertat i redreçament de la cultura del seu poble, però sense oblidar el món interior, els dubtes i les inseguretats d'una escriptora de la segona part del segle XX. Escrigué exclusivament en masculí al llarg del seu primer poemari, tot i que, a partir del segon ja va deixar palesa la feminitat de la pròpia veu.

El reconeixement del públic li arriba, però, amb la novel·la *Matèria de Bretanya* (1976), guardonada amb el premi Andròmina de narrativa del 1975, que ocupa un lloc preferent en la recuperació de la cultura i la llengua pròpies que es viu a partir del 1970 al País Valencià. Si a *Matèria de Bretanya* reflexionava sobre el passat, sobre els records i la mitologia, recupera i desenvolupa aquesta temàtica al seu poemari més ambiciós, *Els jeroglífics i la pedra de Rosetta* (1976). A més, és autora de dues narracions, *El llamp i la sageta dels records* i *A la reverent e honrada Sor Francina de Bellpuig, monja professa al convent de la Puritat cara cosina nostra* (1981), on empra el parany historiogràfic per fer-se passar com a transcriptora d'un text medieval de Sor Isabel de Villena, on són constants les referències al bagatge mitològic i llegendari de diverses cultures.

Abans, però, en plena dècada dels 1960, va publicar uns altres dos poemaris d'estètica realista (sobretot el primer): *Un món rebel* (1964) i *Conjugació en primera persona* (1969). La seua producció no acaba amb aquestes obres. El 1980 publica el seu darrer poemari, *Llibre d'amic e amada*, més proper a l'estètica del poemari de 1969 que a *Els jeroglífics*, i després d'aquesta obra va optar pel silenci. Anys després, el 1997 es va editar de forma íntegra l'Obra poètica de Carmelina Sánchez-Cutillas, que arreplega el conjunt de les seues composicions i una antologia poètica bilingüe, que tancaren la seua carrera literària.

Un any abans de la seua mort va ser distingida amb el premi Valenciana de l'any 2008 per la Fundació Huguet, reconeixement a tota la seua carrera, i fou sòcia d'honor de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana.

WEBGRAFIA

<https://memoriavalencianista.cat/biografies/sanchez-cutillas-martinez-carmelina>

https://www.cervantesvirtual.com/portales/carmelina_sanchez_cutillas/biografia/

<https://www.escriptors.cat/autors/cutillass/biografia-carmelina-sanchez-cutillas>

CARMEN VALERO I GIMENO

Carmen Valero (Silla 1893-1962), fortament vinculada a Oliva, va ser una magnífica representant de les promocions de mestres del primer terç del segle XX, identificant-se amb els valors progressistes, feministes i republicans.

La seua formació acadèmica fou molt completa i excel·lent. Mestra nacional, batxiller, professora de l'Escola de Perits Mercantils de València i llicenciada en Ciències Químiques per la Universitat de Madrid. A l'Escola Normal de València va ser deixeblla de Maria Carbonell, referent de la renovació pedagògica. Quan estudiava Químiques, va estar en la *Residencia para Señoritas* de Madrid, vinculada a la Institució Lliure d'Ensenyança, dirigida per María de Maeztu. A pesar de tota aquesta formació que li obria el pas cap a l'àmbit acadèmic, el 1923 va voler resseguir la línia de magisteri concursant i incorporant-se a la plaça de l'escola de xiquetes núm. 1 d'Oliva. Durant els primers anys en aquesta població, es va casar amb el lliurepensador i industrial de sabó Luis Fiol Alós, de qui va tindre un fill, José Luis.

Entre 1929 i 1931, Carmen Valero va ser membre de la FUE i una de les primeres afiliades a la FETE/UGT de València. Es va comprometre amb els valors impulsats des de 1931 per la república a favor d'una escola laica, coeducativa, progressista i innovadora, i esdevingué presidenta del Consell Local Municipal de Primera Ensenyança. Va inaugurar l'escola Gregori Maians, a l'antic edifici de l'Hort de Palau, i una biblioteca escolar (lloada per Maria Moliner) a l'aula de xiquetes on impartia classes. Pròxima a les idees de Manuel Azaña, va ser secretària de l'Associació de Mestres del Partit Judicial de Gandia i membre del Comité d'Honor de Colònies al qual pertanyien, entre altres, el mestre Rodolfo Llopis i el doctor Joan Baptista Pesset i Aleixandre. Poc abans de l'esclat de la Guerra Civil, en abril de 1936, va publicar la revista *Caperucita Roja* que seguia la línia pedagògica de Célestin Freinet, de la que sols se'n conserven dos números. Els primers mesos de la guerra els va passar a Silla amb el seu fill. De retorn a Oliva va ser perillosament crítica amb la violència

revolucionària contra les persones de dretes i es va integrar en les organitzacions de suport a la república i assistència als refugiats. Va ocupar els càrrecs de presidenta de Socorro Rojo Internacional i el de secretària de Mujeres Antifascistas. Finalitzada la Guerra Civil, va ser sotmesa a un procés sumaríssim d'urgència amb una condemna de vint anys de reclusió menor que una segona revisió va rebaixar, en absoldre-la del delictes d'adhesió a la rebel·lió per l'allau d'informes favorables, inclosos els de trenta-cinc de les seues alumnes avalats pels pares respectius. Malgrat tot, el 1942 va ser depurada i separada de l'ensenyament, sense poder reintegrar-se fins al 1952, moment en què va ocupar una plaça a Bétera. Va morir el 1962 als seixanta-nou anys i encara activa amb l'exercici de la seua professió.

BIBLIOGRAFIA:

- AGULLÓ DÍAZ, M. Carmen i Vicent ROMANS NOGUERA (coord.) (2017): *20 mestres del segle XX al País Valencià*, la Pobla Llarga: Edicions 96.
- MORELL GREGORI, Joan R. (2019): «Carmen Valero Gimeno (1893-1962), la voluntat de ser mestra», dins *Inoblidables personatges saforencs d'adés i ara*, Lluís Sevilla Parra i Jesús Alonso López (editors), Gandia: CEIC Alfons el Vell/IMAB/ Institució Alfons el Magnànim.

NINI HASLUND GLEDITSH

Ingrid Margaret Haslund (Moss, 28/06/1908-Oslo, 25/07/1996), coneguda com a Nini Haslund Gleditsch. Fou una activista política i pacifista noruega.

En la seua joventut va formar part d'organitzacions d'esquerra noruegues sota els principis del socialisme i el pacifisme.

Durant la Guerra Civil espanyola, Nini Haslund i el seu marit Khristian Gleditsh formaren part del Comité Noruec d'Ajuda a Espanya format a Oslo en novembre de 1936. Dins del comité Nini Haslund va participar activament en l'administració i instal·lació de l'Hospital Sueco-Noruec d'Alcoi, per la qual cosa es va traslladar a Alcoi a principis de 1937.

Després de l'estada a Alcoi, Nini Haslund va voler quedar-se a València per tal d'organitzar la distribució de l'ajuda enviada pels comitès internacionals a la rereguarda republicana. Des d'aquesta funció, va proposar al Ministeri d'Instrucció Pública que el Comité Noruec patrocinés les colònies escolars preexistents a Oliva des de maig de 1937 i financés la instal·lació de l'hospital infantil *Frithof Nansen*.

L'ajut proporcionat pel Comité Noruec des de mitjans de 1937 i fins a febrer de 1939 arribava a Oliva principalment per al manteniment de l'hospital infantil i de les colònies, però també a la població infantil local.

En reconeixement a la solidaritat noruega, a principis de 1938 el Consell Municipal va canviar el nom del carrer Natzarè d'Oliva pel de Carrer Noruega.

Després de la Guerra Civil Nini Haslund va continuar la seua tasca d'ajut als refugiats republicans que havien pres el camí de l'exili i es trobaven als camps de refugiats del sud de França.

Durant la II G.M. va haver d'exiliar-se al Regne Unit després de la invasió alemanya de Noruega de 1940. A Londres es va integrar en els òrgans de gestió del govern noruec en l'exili, col·laborant en diversos ministeris.

Després de 1945, i en oposició a l'entrada de Noruega en l'OTAN, Nini Haslund es va desvincular del partit laborista noruec, involucrant-se en organitzacions vinculades al feminisme i al pacifisme antinuclear per la qual cosa, en 1991, l'organització humanista noruega Human-Etisk Forbund li va concedir el Premi Humanista.

En 1995, el govern espanyol va voler reconèixer Nini Haslund, amb la concessió de la nacionalitat espanyola, la seua solidaritat i el seu activisme pacifista, però Nini Haslund va renunciar a l'oferiment per coherència amb la seua oposició al comerç d'armes propiciat pel govern espanyol i per l'entrada d'Espanya en l'OTAN en 1986.

BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA

BENEYTO, Àngel: Myklebust, Jon Olav (2011): *Escandinavos en Alcoi: solidaridad internacional en tiempo de guerra*, Alcoi, ZOE Imatge-Arts.

MORELL, Joan Ramon (2011): *Solidaritat a Oliva: 1936-1939*, Gandia: CEIC Alfons el Vell.

<https://es.Paperblog.com/nini-haslund-gleditsh-352743/>

https://nbl.snl.no/Nini_Haslund_Gleditsch

SERAFÍ DE CENTELLES-RIUSECH I XIMÉNEZ D'URREA

Nascut a Oliva el 1462, va morir el 1536. Fou segon comte d'Oliva. Es casà amb Magdalena de Pròxita, filla de Joan de Pròxita, senyor de Palma i Ador, i no tingué descendència. A la seua mort, el comtat l'heretà el nebot Francesc Gilabert de Centelles.

Devia ser menor d'edat quan prengué possessió de la seua herència, ja que sa mare l'assisteix «com a tutora». Serafí va combatre al servei de Ferran el Catòlic a Nàpols i al setge de Màlaga de 1487.

La seua residència estigué entre Oliva i València, ciutat en la qual fou un personatge de primer ordre en la vida cortesana, política i financera. Portà un dels bordons del pal·li sota el qual va fer l'entrada solemne la reina Isabel la Catòlica a la ciutat de València el 15 de novembre de 1481; actuà com a jutge de les justes organitzades a la plaça del Mercat el 1507 per celebrar la presència de Ferran el Catòlic i Germana de Foix en tornar de Nàpols; i en 1523 en representació de l'estament nobiliari, li besà la mà a la mateixa Germana de Foix quan arribà a València l'11 de desembre de 1523 per ser jurada com a virreina

Serafí de Centelles tenia un palau al carrer dels Cavallers de València, conservat en l'actualitat però molt reformat, on s'acomodà Germana de Foix quan se celebraven a la catedral els funerals del seu segon marit. També Enric d'Aragó i Sicília, duc de Sogorb, quan assistia a les festes celebrades el 9 d'octubre de 1494

Mecenes i protector de les lletres, les arts i els humanistes, va ser també poeta. És autor d'unes *Cobles*, d'uns poemes que apareixen en el *Cancionero* de Hernando del Castillo, publicació que va sufragar, i d'un sonet dedicat a Ariosto. Gaspar Gil Polo l'inclogué entre els poetes valencians en el seu *Canto del Turia*.

Fou també protector de l'humanista Joan Baptista Anyés, al qual va escollir com a preceptor del seu nebot i successor Francesc Gilabert de Centelles-Riusech.

Joan Lluís Vives li escrigué una dedicatòria elogiosa:

T'envie, paladi invicte, aquests dos opuscles meus, a qui, en la nostra ciutat, ocupant el més alt llinatge i ostentant les riqueses més abundants, va afegir la més peregrina erudició... I, tenint en compte que tu ets, com ningú, destre en la ciència i en el record de les coses passades que es la font de la saviesa...

També al *Col·loqui XXII* de Vives, Serafí de Centelles protagonitza amb dos aristòcrates lletraferits un passeig per València, acabant l'itinerari al seu casal del carrer dels Cavallers.

Durant la guerra de les Germanies, Serafí, Segons Escolano, davant la tebiesa del virrei, va concertar amb l'almirall d'Aragó i el duc de Gandia que s'aplegaren a Gandia tots els senyors i cavallers del regne. Però les coses no van anar bé, foren derrotats pels agermanats i s'embarcaren a Dènia en direcció a Peníscola. Acabada la Germania, el comte tornarà a Oliva i mamprendrà les obres de restauració del Palau.

A Serafí de Centelles s'atribueix la reconstrucció, o la remodelació, del palau comtal d'Oliva. Els motius que indiquen aquest fet serien que durant les Germanies el palau fou saquejat i en acabar la guerra rebé una compensació de 7.000 ducats.

BIBLIOGRAFIA

MESTRE PONS, Francesc (1997): *El Palau dels Centelles d'Oliva. Apunts biogràfics dels Centelles i Riusech*, Oliva: Associació Cultural Centelles i Riusech, pp. 56-63.

ALFONS VERDEGUER I GONZÁLEZ

Alfons Verdeguer naix a València el 2 de febrer de 1923 i mor a la mateixa ciutat el 18 d'octubre de 1971. Fill de Salvador Verdeguer i Sapena (València 1894-València 1973), obrer metal·lúrgic i poeta. Alfons es va llicenciar en Dret a la Universitat de València l'any 1945, i es va doctorar el 1947. Literàriament, estigué lligat al grup Torre, cercle dirigit per Xavier Casp i Miquel Adlert, on publicà tres obres. El seu primer llibre, *Els clàssics, la terra i jo* (1954), és una evocació de diversos escriptors medievals a través d'un recorregut físic o imaginari pels espais viscuts dels personatges. A *Grecs en la meua tinta* (1958), fa uns comentaris desmitificadors d'algunes figures de l'antiguitat clàssica. Amb *Viatge a Ausiàs March* (1961), Alfons tanca la trilogia, aproximant-se al seu clàssic més reverenciat que no havia inclòs en la primera publicació. El text relata una excursió literària des d'Oliva a Beniarjó. Allí, Verdeguer indaga les restes venerables de la llar d'Ausiàs, mentre dialoga amb dos xiquets que l'acompanyen: el seu nebot Llorenç i Antoniet, fill dels amics d'Oliva.

Alfons, després d'uns anys treballant a l'empresa de transports SALTUV de la ciutat de València va morir sobtadament el 1973.

Alfons Verdeguer, catòlic practicant i valencianista convençut, va estar lligat a Oliva a través dels seus amics: el matrimoni Arlandis-Puig, que el van acollir en múltiples ocasions. Verdeguer admirava Oliva i la seua parla, nomenant repetidament la nostra ciutat que considerava «porta de les terres valencianes del sud».

BIBLIOGRAFIA

BATALLER, A. (2015): «Els clàssics, la terra i jo (1954) d'Alfons Verdeguer, en el camí de les geografies literàries», comunicació al *17è Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*, València, Resum

disponible a:

<<http://ocs.uv.es/index.php/AILLC/AILLC2015/index>>

DEVESA, F. (2017): «Un valencianista de postguerra a Oliva: Alfons Verdeguer», dins *Cabdells 15*, Oliva: Associació Cultural Centelles i Riusech.

DOLÇ, M. (1962): «Los viajes de Alfons Verdeguer», *Las Provincias*, 8 d'abril de 1962.

LA GERMANIA / LES GERMANIES

Oliva no té cap carrer, passeig o plaça dedicat a les Germanies, un moviment del segle XVI que, al marge de les dolentes conseqüències sobre la minoria musulmana i de la seua deriva mil·lenarista, va suposar un intent de disminuir l'abusiu poder feudal i, per tant, a favor d'una «democratització» inspirada en l'estructura de representativitat de les ciutats italianes. La participació d'Oliva en el moviment agermanat és bastant fosca. A diferència de Gandia on hi ha una sèrie de menestrals que hi participen directament (els 22), no es coneixen noms propis equivalents i la documentació disponible està més centrada en el paper de Serafí de Centelles i, per tant, del bàndol nobiliari, així com en l'assalt al palau dels Centelles i les cases dels «mascarats» per part dels agermanats després de la victòria del Vernissa. Tanmateix, sembla que a Oliva, com a altres indrets del País Valencià, hi havia partidaris o simpatitzants de la Germania.

Tant per aquestes raons com per a compensar els diferents noms de carrers dedicats a la noblesa, tant actuals (Centelles, Compte d'Oliva) o futurs (Serafí de Centelles, Magdalena Centelles), pensem que seria bo incloure *La Germania* o *Les Germanies* en la toponímia urbana de la nostra ciutat.

BIBLIOGRAFIA

SOLER, Abel (2020): *L'esplendor d'Oliva. De l'honor dels Carròs al comtat dels Centelles*, vol. I, pp. 315-340, Oliva: Ajuntament d'Oliva.